

Bölüm 8

DİYARBAKIR'DAKİ TARIMSAL MEKANİZASYON VE İMALAT SANAYİNİN MEVCUT DURUMU

Ahmet Konuralp ELİÇİN¹

GİRİŞ

Sanayisi gelişmiş, hatta teknolojileri üst sıralarda olan ülkelere bakıldığında, sanayi devrimlerinden önce tarımsal üretim ve tarımsal faaliyetlerde de ileri düzeyde olduğu görülmektedir. Bu ülkeler, teknolojik ilerlemelerinden önce tarımsal faaliyetlerini giderek artırmışlar ve sanayilerinin ilerlemeleriyle birlikte bu ilerlemeleri tarımsal faaliyetlere adapte ederek tarımsal faaliyetlerini de üst düzeye çıkarmışlardır. Bir ülkenin, bir bölgenin veya bir ilin tarımsal üretimlerinin artmasında tarımda kullanılan teknolojik ilerlemenin rolü büyüktür. Hiç şüphesiz tarımsal üretimdeki teknolojik ilerlemenin en önemlisi Tarımsal Mekanizasyondur. Mekanizasyon, tarımda teknolojik ilerlemesinin bir ölçütü veya tarımın makinalaşmasıdır. Bir ülkenin tarımının ilerlemesi, tarımsal mekanizasyonunun ilerlemesiyle doğru orantılıdır. Bir ülkenin veya bölgenin tarımsal gelişmişlik düzeyi veya mekanizasyon düzeyinin gelişmişliği, başta traktör sayısı olmak üzere, kendi yürür veya otonom hasat makinaları sayısı, ortalama traktör güç boyutu, birim alan başına düşen güç büyüklüğü, traktör sayısı başına düşen tarım alet ve makinalarının sayısı, çeşitliliği, tarım makinaları imalat sanayisinin düzeyi ve uluslararası pazardaki mevcut durumu ve hassas tarım teknolojilerinin tarım makinalarındaki düzeyi gibi kriterlerle ifade edilmektedir. Buradan yola çıkılarak toplumların gelişmişlik düzeyi ile tarımsal üretimlerdeki gelişmişlik, dolayısıyla tarımsal mekanizasyon düzeylerindeki gelişmişlik arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır.

Ülkemizde tarım makinalarının durumu buna paralel olarak tarımsal mekanizasyon düzeyleri coğrafik bölgelere göre değişim göstermektedir. Ülkemizde tarımsal üretimi gelişmiş ve mekanizasyon düzeyi yüksek Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nde tarım makinaları imalat sanayisinin düzeyi de paralel bir şekilde gelişmiş düzeydedir. Günümüzde tarım hala bölge ekonomilerinde çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Buna karşın, Ülkemizde en büyük, en verimli ve büyük bir üretim potansiyeli olmasına rağmen GAP Bölgesi, tarımsal mekanizasyon

¹ Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Bölümü, konuralp.elicin@dicle.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3240-4547

ve Esgici, 2016). Sulu tarım uygulamalarıyla birlikte Diyarbakır ilinde tarımsal işletmelerin mekanizasyon düzeyleri yıllar itibarıyla sürekli artış göstermektedir. Fakat ilin pazar isteklerini karşılayacak durumda olmadığından hem ulusal hem de uluslararası düzeyde rekabet edebilecek düzeyde bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Diyarbakır ilinin imalatçı sayısı ve imal edilen makina çeşitlerine bakıldığında ilin ve bölgenin ihtiyacını karşılayabilecek durumda olmadığı görülmektedir. Bu boşluk bölge dışından getirilen makinalarla kapatılmaya çalışılmaktadır. Bu durumdan dolayı maliyetlerin artması ve dolayısıyla mekanizasyon uygulamalarının sınırlandırılmasına sebep olmaktadır. Halbuki bir bölgenin veya bir ilin mekanizasyon seviyeleri artırılırken kullanılacak makinaların bölge imalatçılarından temin edilmesi, en az makina kullanımı kadar önemli olmaktadır. Bunu sağlayabilmek için önce bu işletmelerin güç birliği yaparak büyük sermayeli işletmelerin kurulması sağlanmalıdır. Bu işletmelerin belli bir organizasyon çatısı altında örgütlenmesi ve devlet tarafından imalatçılar için sağlanan hibe desteklerinden yararlandırılmalıdır. Bu sayede araştırma ve geliştirme olanaklarına sahip olacaklardır. Sonuç olarak, yakın gelecekte hiç vakit kaybetmeden Diyarbakır ilinin tarımında tarımda makinalaşmayı, il dışarisından değil, ilin tarım makinaları imalat sanayisini geliştirerek ve güçlendirilerek sağlanmalıdır. Ayrıca, pandemi gibi salgın hastalıkların gelecekte de ortaya çıkabileceği ve tarımda iş gücü bulma sorununun ciddi boyutlara ulaşabileceği düşünüldüğünde tarımın bütün süreçlerinde hassas ve modern mekanizasyon araçlarına çok ihtiyaç duyulacaktır. Bu yüzden Diyarbakır ilinin makina imalat sektörü desteklenmeli ve ivedilikle geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2014. <https://diyarbakir.tarimorman.gov.tr/belgeler/TEMMUZ%202014.doc>. Erişim Tarihi: 15.10.2023
- Anonim, 2023a. Tarım alet ve makine sayıları. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p= Tarim-111>. Erişim Tarihi: 10.10.2023
- Anonim, 2023b. Biçerdöver sayıları. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p= Tarim-111>. Erişim Tarihi: 12.10.2023
- Anonim, 2023c. Traktör sayıları. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p= Tarim-111>. Erişim Tarihi: 10.10.2023
- Denli, M., Sessiz, A. ve Tutkun, M. 2013. Diyarbakır İli Sığırcılık İşletmelerinin Genel Yapısal Durumu ve Bakım-Beslenme Teknikleri Analizi Projesi: Karacadağ Kalkınma Ajansının TRC2/13/ DFD/0023 Nolu Projesi.
- Denli, M., Sessiz, A., Güven, H. ve Kanat, M. 2014. Diyarbakır'daki Hayvancılık ve Sanayisinin Mevcut Durumu ile Sürdürülebilirliğinin Analizi Projesi: Karacadağ Kalkınma Ajansının No: TRC2/14/ DFD/0022 Nolu Projesi.
- Gürsoy, S., Kolay, B. ve Sessiz, A. 2010. Diyarbakır ilinde tarım makinaları sanayisinin gelişimini engelleyen faktörlerin irdelenmesi. UDUSİS 2010.1 Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Sempozyumu ve Mermencilik Şurası., 275-278, Diyarbakır.
- Gürsoy, S., A. Sessiz., A.K. Eliçin., S. Akın ve Esgici, R. 2013. Diyarbakır İlinin Agro-Ekolojik Alt Bölgelerine Göre Tarımsal Yapı ve Mekanizasyon Özelliklerinin İrdelenmesi. 28. Ulusal Tarımsal Mekanizasyon Kongresi, S: 158-167, Konya
- İleri, S. 2019. "Türkiye Tarım Makinaları Sektörü". TARMAKBİR Sektör Raporu. Tarım Makinaları İmalatçıları Birliği. Erişim tarihi: 15.07.2023. www.tarmakbir.org
- Koçtürk, D. ve Onurbaş Avcıoğlu, A. 2007. Türkiye' de Bölgelere Göre Tarımsal Mekanizasyon Düzeyinin Belirlenmesi. Tarım Makinaları Bilimi Dergisi, 3(1), S: 17-24. İzmir.
- Pekitkan, F.G., Turgut, M.M. ve Eliçin, A.K. 2018. Destekleme programları kapsamında kurulan bazı süt sağım tesislerinin özellikleri, 31. Ulusal Tarımsal Mekanizasyon ve Enerji Kongresi

- Sessiz, A., Eliçin, A.K. ve Esgici, R. 2001. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde tarım iş makinaları imalat sanayiinin durumu, sorunları ve çözüm önerileri. Tarımsal Mekanizasyon 20. Ulusal Kongresi. 13-15 Eylül 2001, Şanlıurfa. S: 73-78.
- Sessiz, A., F. G. Pekitkan, M. M Turgut ve Esgici, R. 2006. Diyarbakır İlindeki Tarım İşletmelerinin Tarımsal Yapı ve Mekanizasyon Özellikleri. Tarım Makinaları Bilimi Dergisi, Cilt 2(1)1, 87-93, İzmir.
- Sessiz, A., Turgut, M.M. ve Şireli, H.D. 2009. Diyarbakır İlindeki Hayvancılık İşletmelerinin Mekanizasyonu. Tarımsal Mekanizasyon 25 Ulusal Kongresi, S:71-75, 1-3 Ekim, Isparta.
- Sessiz, A., Turgut, M.M. ve Pekitkan, F.G. 2009. Dicle Vadisinde Pamuk Üretimi Yapan İşletmelerin Mekanizasyon Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma. Tarımsal Mekanizasyon 25 Ulusal Kongresi, S:65-69, 1-3 Ekim, Isparta.
- Sessiz, A., Gürsoy, S., Eliçin, A.K., Esgici, R. ve Akın, S. 2012a. Diyarbakır ili Tarımsal Mekanizasyon Durumu Analizi ve Planlanması Projesi. Karacadağ kalkınma AjansıTRC2-11-DFD-54nolu projesi.
- Sessiz, A., Eliçin, A.K., Esgici, R. ve Tantekin, F. 2012b. Tarım makinaları hibe programının Diyarbakır ilinin mekanizasyon gelişimine etkisi. 27. Ulusal Tarımsal Mekanizasyon Kongresi, S:33-38, Samsun.
- Sessiz, A., Gürsoy, S., Eliçin, A.K., Esgici, R. ve Akın, S. 2013. Diyarbakır ili tarım makinaları imalat sanayisinin mevcut durumu. 28. Ulusal Tarımsal Mekanizasyon Kongresi, s:168-175, Konya.
- Sessiz, A. ve Esgici, R. 2016. Diyarbakır ilinin tarımsal mekanizasyon durumu ve mekanizasyonunun gelişimine ilin tarım makinaları imalat sektörünün rolü. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu. 2-5 Kasım 2016. Diyarbakır.